

CİDDİ BOŞ ZAMAN ÖLÇEĞİ-KISA FORMU (18-MADDE)'NUN FAKTÖR YAPISININ TÜRKİYE ÖRNEKLEMİNE YÖNELİK SINANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Utku IŞIK^{1*} , Arslan KALKAVAN¹ , Mehmet DEMİREL²

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, RİZE

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, KONYA

Öz: Bu çalışmanın amacı Gould ve ark. (2011) tarafından geliştirilmiş olan Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (CBZÖ-KF) (18-Madde)'nin Türkçe geçerlik ve güvenirliğinin test edilmesidir. Çalışmanın örneklem grubunu Türkiye'de farklı amatör liglerde futbol oynayan ve yaşları 16 ila 38 arasında değişen ($X_{yaş}=20,64\pm 5,69$) 330 amatör futbolcu oluşturmuştur. Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin Türkçe'ye uyarlanması belirli aşamalardan geçmiştir. Öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Ölçek daha sonra sırasıyla kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği, yakınsak geçerlilik ve ayırışma geçerliliği analizlerine tabii tutularak son şeklini almıştır. Ayrıca ölçeğin güvenirliliği için ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayısından faydalanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda geçerlik ve güvenirlik testlerinden elde edilen puanlar CBZÖ-KF'nin 18 maddeli 3 faktörlü yapısını desteklemektedir. Sonuç olarak; Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin Türk popülasyonunun ciddi boş zaman eğilimlerini ölçmeye yönelik psikometrik nitelikleri sağlanan bir ölçme aracı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ciddi Boş Zaman, Geçerlilik, Güvenirlilik, Futbol

EXAMINING FACTOR STRUCTURE OF SERIOUS LEISURE INVENTORY-SHORT FORM (18-ITEMS) FOR TURKEY SAMPLE: VALIDITY AND RELIABILITY STUDY

Abstract: The purpose of this study was the examination of validity and reliability of the Serious Leisure Inventory-Short Form (SLI-SF) (18-item) (Gould et al.; 2011) in Turkish. Three hundred and thirty amateur level football players aged between 16-38 ($X_{age} = 20.64 \pm 5.69$) participated in Turkey. The adaptation of the Serious Leisure Inventory-Short Form (18-Items) scale to Turkish has gone through certain stages. Firstly, linguistic equivalence study was carried out. The scale was then subjected to content validity, structural validity, convergent validity and discriminant validity analyses respectively. Besides, Cronbach's alpha internal consistency coefficient tested for the reliability of the scale. The scores obtained from the validity and reliability tests as a result of the analyses conducted support the 3-factor structure of the SLI-SF with 18 items. As a result; It was concluded that the Serious Leisure Scale-Short Form (18-Item) is a measurement tool that provides psychometric qualities for measuring the serious leisure trends of the Turkish population.

Key Words: Serious Leisure, Validity, Reliability, Football

GİRİŞ

Ciddi boş zaman perspektifi 1973-1976 yılları arasında Robert Stebbins'in amatör müzisyenlerle birlikte gerçekleştirdiği bir proje kapsamında, katılımcıların katıldıkları aktivitenin ciddiyetini sıklıkla vurgulamalarından dolayı ortaya çıkmıştır. Stebbins'in birçok farklı alanda faaliyet gösteren bireylerle yaptığı görüşmeler doğrultusunda ciddiyet kavramının basite indirgenmiş bir boş zaman kavramından uzaklaştığı anlaşılmıştır. Bireyler katılmış

oldukları aktivitelere katılım düzeylerini ve yapmış oldukları aktivitenin diğer sıradan aktivitelerden farklılığını ortaya koymak için bazı ifadeler kullanmışlardır.

Stebbins (1997) yapmış olduğu etnografik çalışmalar sonucunda ciddi boş zamanı şu şekilde tanımlamıştır; “Özel bilgi, beceri ve deneyim gerektiren, oldukça önemli, ilginç ve tatmin edici olan amatör, hobi ya da gönüllü faaliyetler ile ilgili kariyer elde etmek amacıyla, seçilen etkinliğe sistematik bir şekilde katılım göstererek takip etmek için harcanan zaman dilimidir” (Akyıldız, 2013; Gould ve ark., 2008; Gould ve ark., 2011; Stebbins, 2007, Shen ve Yarnal, 2010). Bununla birlikte Stebbins ciddi boş zaman tanımının boş zamanın tanımı içine sığmadığını; boş zamanlarında daha geniş içeriksel çerçeveli aktivitelerle uğraşan kişilerin ve boş zaman aktivitelerinde daha tatmin edici bir şekilde haz alanların ciddi boş zaman katılımcısı olduklarını vurgulamıştır.

Stebbins araştırmalarının daha başında, boş zamanı iki şekilde düşünebileceğimizi belirtmiştir; ciddi ve kayıtsız. Ciddi boş zamanı diğer boş zaman aktivitelerden ayıran en temel özellik olağanüstü bir etkinlik deneyiminin yaşanmasıdır. Robert Stebbins kayıtsız boş zamanı ise “anında ve içsel faydalar sağlayan, etkinlikten keyif almak için özel bir çalışma alanı gerektirmeyen ya da çok az gerektiren ve nispeten daha az süreli hoşnutluk sağlayan aktivitelerle dahil olarak geçirilen zaman dilimi şeklinde tanımlamaktadır” (Akyıldız, 2013).

Stebbins’in kayıtsız bir boş zaman katılımcısına oranla ciddi boş zaman katılımcılarının altı belirli karakteristik özelliklerinin olduğu saptamıştır. Buna göre ciddi boş zaman katılımcıları;

- Boş zamanda gerçekleştirilen faaliyet konusunda sebat ediyor (azmetmek),
- Kişisel ve kayda değer bir çaba harcıyor,
- Boş zaman kariyeri elde etmek istiyor,
- Somut ve sürekli faydalar sağlıyor,
- Özgün normlar, inançlar veya değerler sisteminden oluşan sosyal bir dünya yaratmaya çalışıyor ve bu sosyal topluluğun üyesi haline geliyor,
- Seçilen aktivite ile aralarında güçlü bir bağ oluşuyor (Stebbins, 2007; Stebbins, 2016).

Bu özellikleri incelediğimizde; ciddi boş zaman katılımcısının seçmiş olduğu aktiviteye onun yaşamını değiştirebilecek düzeyde bağlandığını, yeri geldiğinde planlarını ve yaşam kurgusunu bu aktivite merkezli olarak kurgulayabileceğini söyleyebiliriz.

Stebbins’in 1992 yılında yayınladığı “Amateurs, Professionals, and Serious Leisure” isimli çalışmasından sonra bu alanda yapılan çalışmalar hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Bu yıllarda Stebbins ciddi boş zamanın iki formuna daha fazla odaklanmıştır. Stebbins (1994a,1995,1996a) farklı aktivitelere katılan ve katıldıkları aktiviteyi “hobi” olarak tanımlayan bireylerle çalışmış, ayrıca “gönüllük” kavramını da ciddi boş zaman perspektifi çerçevesinde incelemeye odaklanmıştır (1996b, 1994b, 1998). Araştırmalarının sonuna doğru Stebbins, hobicilerin ve gönüllerin birçok yönden amatörler gibi davrandıklarını da keşfetmiştir. Katılımcıların bazılarının kendilerini hobiciler bazılarının ise gönüllü olarak tanımladıklarını belirtmiştir. Stebbins ortaya koymuş olduğu bu tanımları tek bir projeden yola çıkarak değil farklı gruplarla defalarca çalışarak kanıtlamıştır.

Perspektif ortaya çıkıp gelişmeye başladıktan sonra birçok bilim dalının dikkatini çekmiş ve çekmeye de devam etmektedir. Ciddi boş zaman perspektifini temele alan ve 2019 yılında Web of Science’da taranan makaleler incelendiğinde bile perspektifin hala ne kadar popüler bir çalışma alanı olduğu ortadadır. Popülerliğinin yanı sıra birçok bilim alanını da etkilediği açıktır. Örneğin yaşlıların ciddi boş zaman aktiviteleri sayesinde yalnızlık ve sosyal izolasyondan

uzaklaşmaları, psikolojik iyi oluşları üzerindeki olumlu etkileri ortaya konulmuştur (d'Araújo ve Fonseca, 2019; Yang ve ark., 2019). Turizm aktiviteleri ciddi boş zaman perspektifini en rahat bir şekilde izleyebileceğimiz bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Frash ve Blose, 2019; Kim ve ark., 2019; Williams ve Slak-Valek, 2019).

Ciddi boş zamanın kişiye sağladığı faydalardan olan sosyal etkileşimi direkt olarak ortaya koymaya yönelik araştırmalarda yapılmıştır. Lee (2019) ciddi boş zaman katılımcısı olmanın sosyal dünya yaratmadaki etkisinden bahsetmiştir. Ayrıca Heidari ve ark. (2019) grup içerisindeki boş zaman davranışlarını ciddi boş zaman perspektifi açısından değerlendirmiştir. Cantillon ve Baker (2019) müzelerde ve arşivlerde gerçekleştirilen gönüllükte bireylerin kültürel olarak geliştikleri, gönüllü olan bireye gönüllüğün birçok fayda sağladığını belirtmiştir. Stone (2019) kedi besleyen ve onların şirinliklerini birbirleriyle yarıştıran bireyler üzerinde yapmış olduğu çalışmada ciddi boş zaman hobicilik özelliğine vurgu yapmıştır. Rampley ve Cordingley (2019) yaratıcı yazarlık deneyimini ciddi boş zamanın özellikleri çerçevesinde incelemiştir.

Ciddi boş zaman katılımının sıklıkla incelendiği diğer bir alanda tabii ki sportif faaliyetlerdir. Uzun mesafe koşucularının kariyer elde etme çabaları (Lamont ve ark., 2019), dans sporu ile ilgilenen amatörlerin profesyonelliğe geçişteki davranışsal ve kültürel değişimlerinin (Schupp, 2019) araştırıldığı çalışmalar ciddi boş zaman perspektifini merkeze alan ve sportif faaliyetlere katılım sağlayan kişilerle gerçekleştirilen çalışmalara örnektir.

Ciddi boş zaman çalışmalarının bu derece yaygın bir alana yayılması araştırmacıların dikkatini çekmiş ve çekmeye devam edeceği açıktır. Bu anlamda, ciddi boş zaman katılımını anlamak ve ciddi boş zaman katılımının faydalarını daha net bir şekilde ortaya koyabilmek amacıyla araştırmacılar bazı ciddi boş zaman ölçekleri geliştirmişlerdir (Akyıldız, 2013; Gould ve ark., 2008; Gould ve ark., 2011). Ayrıca bu ölçekler farklı kültürlerde de uyarlanmış ve uluslararası bir nitelikte kazanmıştır. Ciddi Boş Zaman Ölçeği, farklı kültürlerde kullanılması ve geniş bir kullanım alanının olması nedeniyle araştırmacılar için önemli bir ölçme aracı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Gould ve ark. (2011) tarafından geliştirilmiş olan Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin Türkçe geçerlik ve güvenilirliğinin test edilmesidir. Bu çalışma sayesinde ülkemizdeki ciddi boş zaman çalışmalarının artacağı ve rekreasyon alanına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, Gould ve ark., (2011) tarafından geliştirilen Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin faktör yapısının test edildiği metodolojik bir araştırmadır. Araştırma nicel araştırma paradigması temel alınarak tarama modeline göre tasarlanmıştır.

Araştırma Grubu

Çalışmanın evrenini Türkiye'de farklı amatör liglerde futbol oynayan bireyler olmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu ise uygun örnekleme (convenience sampling) metoduyla belirlenen ve 2019-2020 sezonunda Türkiye'de farklı amatör liglerde futbol oynayan yaşları 16 ila 38 arasında değişen ($X_{yaş}=20,64\pm 5,69$) 330 amatör futbolcu oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın temelini oluşturan "Serious Leisure Inventory and Measure (SLIM)" ölçeği 18 alt boyuttan ve 54 maddeden oluşmaktadır. Gould, Moore, McGuire ve Stebbins (2008) tarafından

geliştirilen ölçek ciddi boş zamanın niteliklerini ölçer ve Stebbins (1992) tarafından kavramsallaştırılmıştır. Bu formun Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Akgül ve ark. (2016) tarafından gerçekleştirilmiştir. Gould ve ark. (2011) hem ölçeğin geçerliliğini güçlendirmek hem de ölçeği sadeleştirmek amacı ile 18 maddelik kısa formu 348 satranç oyuncusu üzerinde test ederek uygun bir hale dönüştürmüşlerdir.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması için çalışmaların başlıca yazarı olan James Gould ile elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Ölçeğin 54 maddelik formunda 18 alt boyut yer almakta ve bu 18 alt boyuttan birer soru çekilerek 18 maddelik kısa-form oluşturulmuştur. Gould ve ark. (2011) 18 faktörlü SLIM'in 2 temel bileşenden oluştuğunu belirtmektedirler. Bunlar; ciddiyetin düzeyi ile ilgili 6 alt boyut (perseverance, personal effort, career progress, career contingencies, identity with the pursuit, ve unique ethos) ve faydalar olarak nitelendirilebileceğimiz bireysel kazanımlardır. Gould ve ark. (2011) bireysel kazanımları da ikiye ayırmıştır. Kişisel kazanımlar (faydalar) 9 alt boyuttan (personal enrichment, self-actualization, self-expression abilities, self-expression individuality, enhanced self-image, self-gratification satisfaction, self-gratification enjoyment, re-creation, ve financial return) oluşurken, grup kazanımları (faydalar) 3 alt boyuttan (group attraction, group accomplishments, ve group maintenance) oluşmaktadır. Ayrıca Gould ve ark. (2011) SLIM'in 5'li, 7'li veya 9'lu likert şeklinde de kullanılabileceğini belirtmiştir.

James Gould ile gerçekleştirilen mülakat ve Gould ve ark. (2011)'nin tavsiyeleri doğrultusunda ölçeğin 3 alt boyutta toplanabileceği (ciddiyet, kişisel fayda, sosyal fayda) ve 5'li likert olarak uygulanabileceği görüşü ortaya çıkmıştır.

Verilerin Analizi

Leisure Inventory-Short Form (18-Items) ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması belirli aşamalardan geçmiştir. Öncelikle dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Ölçek daha sonra sırasıyla kapsam geçerliliği, yapı geçerliliği, yakınsak geçerlilik ve ayırışma geçerliliği analizlerine tabii tutularak son şeklini almıştır. Ayrıca ölçeğin güvenilirliğine ise cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ile ulaşılmıştır. Verilerin analizinde Microsoft Excel, IBM SPSS 24.0 ve IBM SPSS Amos 22.0 programları kullanılmıştır.

BULGULAR

Dilsel Eşdeğerlik Çalışması: Dilsel eşdeğerlik çalışması için öncelikle 2 anadili İngilizce olan ve Türkçe'yi çok iyi konuşan öğretim elemanından yardım istenerek ölçek Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra Türkçe'ye çevrilen taslak üzerinden 6 rekreasyon alanında çalışan uzman uygun ifade seçimine karar vermiştir. Bir sonraki aşamada ise 2 Türk öğretim elemanı ölçeği orijinal dile tekrar çeviride bulunmuştur. Aslı ile karşılaştırılan ölçeğin uygunluğuna araştırmacılar tarafından karar verilmiştir.

Kapsam Geçerliliği: Kapsam geçerliliği için Lawshe'nin (1975) önerdiği yaklaşım dikkate alınmıştır. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında da yer alan uzmanların vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda her bir maddenin Kapsam Geçerliliği Oranı (KGO) ve ölçeklerdeki her bir faktörün Kapsam Geçerliliği İndeksi (KGI) hesaplanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda her bir alt maddenin KGO'ları 0,80'den her bir faktörün KGI'leri ise 0,67'den büyük olduğu gözlenmiştir (Wilson ve ark., 2012; Yurdağul, 2005).

Yapı Geçerliliği: Ölçeğin yapı geçerliliği Doğrulayıcı Faktör Analizinden faydalanılmıştır. Ciddi Boş Zaman Ölçeği için yapılan DFA sonucunda; modifikasyon endeksi, modelin uyumunun teorik olarak ilgili maddeleri kapsayacak şekilde geliştirilebileceğini ve modelin yeniden belirlendiğini göstermiştir. Genel uyum endeksleri (GFI=.904) ve karşılaştırmalı uyum endeksleri (CFI=.962), önerilen 0.90 kesme değerinin üzerinde bulunmuştur. Yaklaşık hataların ortalama karekökü değeri 0.066 çıkmıştır. Bu sonuçlar modelin verilere iyi uyduğunu düşündürmektedir.

Tablo 1. Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18 Madde) DFA değerleri

Ciddi Boş Zaman	Standardize Faktör Yükleri	Faktör Yükleri	SE (Standart Hata)	t-değeri
Ciddiyet6	0,734	1,000		
Ciddiyet5	0,793	1,107	0,078	14,240**
Ciddiyet4	0,725	1,053	0,081	12,960**
Ciddiyet3	0,779	1,202	0,086	13,983**
Ciddiyet2	0,776	1,187	0,085	13,923**
Ciddiyet1	0,885	1,227	0,077	15,937**
KişiselFayda7	0,781	1,000		
KişiselFayda8	0,750	0,850	0,058	14,686**
KişiselFayda9	0,773	0,885	0,058	15,241**
KişiselFayda10	0,858	1,092	0,063	17,451**
KişiselFayda11	0,879	1,097	0,061	18,006**
KişiselFayda12	0,871	1,090	0,061	17,796**
KişiselFayda13	0,771	0,969	0,064	15,183**
KişiselFayda14	0,816	0,963	0,059	16,322**
KişiselFayda15	0,186	0,322	0,098	3,298**
SosyalFayda18	0,954	1,000		
SosyalFayda17	0,948	1,005	0,028	36,306**
SosyalFayda16	0,909	0,921	0,030	31,120**

Standardize faktör yüklerine bakarak, tek bir madde hariç (Kişisel Fayda alt boyutu Madde 15) geçerliliğin (convergent validity) sağladığı sonucuna varılmıştır (standardize faktör yükleri > 0.50) (Hair ve ark., 2010). Madde 15'in (Financial Return) amatör sporcular için uygun olmadığı ve zayıf bir çıktı olduğu hem Stebbins (2001) tarafından hem de diğer araştırmacılar tarafından defalarca vurgulanmıştır (Chang ve ark., 2014; Yang ve ark., 2019). Hem ölçeğin bütünlüğünü bozmamak için hem de uyum değerleri ve diğer geçerlilik katsayılarına bakılarak maddenin ölçekten çıkarılmasının daha doğru olacağı görüşü doğrultusunda madde ölçekten çıkartılmamıştır. Nitekim Tablo 2. de yer alan uyum değerlerine bakılarak ölçüm modelinin geçerlilik testinden geçtiği belirtilebilir.

Tablo 2. Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18 Madde)'nin Uyum Değerleri

χ^2	df	χ^2/df	GFI	AGFI	NFI	IFI	CFI	RMSEA
313,998	130	2,415	0,904	0,874	0,936	0,962	0,962	0,066

Yakınsak Geçerlilik: DFA sonucu ortaya çıkan modelin yakınsak geçerliği değerlendirilmiştir. Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18 Madde)'nin ölçüm modellerinin yakınsak geçerliği için faktör yük değerlerinden yola çıkarak ortalama varyans (AVE) ve yapı güvenilirliği (CR) hesaplanmıştır. AVE değeri hesaplamalarında sadece Kişisel Fayda alt boyutu AVE değerinin 0,448 olduğu anlaşılmıştır. Yapı güvenilirliği (CR) değerlendirildiğinde ise Kişisel Fayda alt boyutunun değerinin 0,924 olduğu görülmektedir. Genel CR değerinin 0.70'den büyük değerlere sahip olduğu görülmüştür (Fornell ve Larcker, 1981). Hatcher'a (1994) göre yapı güvenilirliği kabul edilebilir düzeyde ise düşük AVE değerleri kabul edilmektedir. Dolayısıyla,

ortaya çıkan sonuçlar tüm alt boyutlar için ölçüm modelinin yakınsak geçerliği sağladığını kanıtlamaktadır.

İraksak Geçerlilik: Ölçülmek istenen yapının faktörleri arasında yüksek korelasyon olmaması iraksak geçerliği için istenen bir özelliktir. Farklı bir ifade ile ölçek alt boyutlarının aynı özelliği ölçmesi istenmemekte ancak birbirileri ile de uyum içerisinde olması beklenmektedir. Alt boyutlar arasındaki korelasyon düzeylerinin 0.559'u geçmediği gözlemlenmiştir (Kline, 2011). Tablo 3'de ölçeklerin yapılar arası korelasyon, AVE ve CR değerleri gösterilmektedir.

Tablo 3. Ölçek Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon AVE ve CR değerleri

	Ciddiyet	Kişisel Fayda	Sosyal Fayda	AVE	CR
Ciddiyet	1	0,383*	0,480*	0,614	0,904
Kişisel Fayda		1	0,559*	0,448	0,924
Sosyal Fayda			1	0,878	0,955

Güvenirlilik: Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin güvenirliliğini test etmek amacıyla Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayılarından faydalanılmıştır. Alt boyutlar için hesaplanan iç tutarlık katsayıları oldukça yeterli düzeydedir (Ciddiyet $\alpha= 0.903$; Kişisel Fayda $\alpha= 0.906$; Sosyal Fayda $\alpha= 0.955$; Nunnally ve Bernstein, 1994)

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırma kapsamında Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin Türkçe formu oluşturulmuş ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi amacıyla geçerlik ve güvenirlik analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda geçerlik ve güvenirlik testlerinden elde edilen puanlar CBZÖ-KF'nin 18 maddeli 3 faktörlü yapısını desteklemektedir. Ölçeğin geçerliği için kapsam geçerliliği, yapı geçerliği, yakınsak ve iraksak geçerliği incelenmiştir. Yapılan hesaplamalar sonucunda her bir alt maddenin KGO'ları 0,80'den her bir faktörün KGI'leri ise 0,67'den büyük olduğu gözlemlenmiştir Ortaya çıkan bu sonucun kapsam geçerliliği için yeterli düzeyde olduğu anlaşılmaktadır (Wilson ve ark., 2012; Yurdagül, 2005). Ölçeğin yapı geçerliği için yapılan DFA sonucunda elde edilen uyum indeksleri, $\chi^2/sd=2,415$, GFI=0,904, CFI=0,962, NFI=0,936, IFI=0,962 ve RMSEA=0.066 olarak bulunmuştur. Bunlara ek olarak; DFA'NİN RMSEA değerinin .05 ile .08 arasında olması iyi uyum gösterdiğine .05'den küçük olmasının ise mükemmel uyuma işaret ettiğini işaret etmektedir (Byrne, 1998; Bentler, 1999; Hu ve Mc Donald ve Moon-Ho, 2002; Kelloway, 1998; Schmelleh-Engel ve ark., 2003). Ölçeğimizde bu değer 0,066 olarak ortaya çıkmış ve iyi uyum gösterdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Baumgartner ve Homburg (1996), Marsh ve ark. (2006), Hu ve Bentler (1999) ve Schmelleh-Engel ve arkadaşlarının (2003) belirtmiş olduğuna göre GFI, IFI, CFI ve NFI değerleri .90 ile .95 arasında iyi değerleri .95 'den büyük olması ise mükemmel uyuma işaret etmektedir. Ayrıca AGFI değerinin de .85'in üzerinde olmasının iyi uyum göstergesi olduğu belirtilmiştir. Bu araştırma kapsamında elde edilen tüm uyum indeksleri incelendiğinde ölçeğe ait uyum değerlerinin kimisinin mükemmel kimisinin ise kabul edilebilir sınırlar içinde olduğu görülmektedir. Bu sonucun ölçeğin orijinal versiyonundaki değerlerle de benzerlik içinde olduğu anlaşılmaktadır (Gould ve ark., 2011).

Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)'nin yakınsak geçerliliği hakkında bilgi edinmek için AVE ve CR değerleri hesaplanmıştır. AVE değerleri incelendiğinde sadece Kişisel Fayda alt boyutunun referans değer olan 0.50'den düşük olduğu görülmektedir. AVE değerinin 0.50'den büyük olması gerektiğini belirten kaynakların (Hair ve ark., 2010) yanında 0.40 ile 0.50 değerleri arasında da kabul edileceğini belirten kaynaklara rastlamak mümkündür (Huang ve ark., 2013). Ayrıca Hatcher'a (1994) göre yapı güvenirliği kabul edilebilir düzeyde

ise düşük AVE değerleri kabul edilebilmektedir. Tüm alt boyutların yapı güvenilirliği (CR) incelendiğinde ise 0,70 değerinin üzerinde değerlere sahip oldukları anlaşılmaktadır (Fornell ve Larcker, 1981). Nitekim AVE değerinin 0,50'nin altında oluşunun temel sebebi Kişisel Fayda alt boyutu içerisindeki Madde 15 (Futbol uğraşım sonucunda finansal bir ödeme aldım)'e ait faktör yükünün oldukça düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Madde 15'in (Financial Return) amatör sporcular için uygun olmadığı ve zayıf bir çıktı olduğu hem Stebbins (2001) tarafından hem de diğer araştırmacılar tarafından defalarca vurgulanmıştır (Cuenca ve ark., 2014; Yang ve ark.,2019). Ölçülmek istenen yapının faktörleri arasında yüksek korelasyon olmaması ıraksak geçerliğin ön koşuludur. Ölçeğin kendi alt boyutları arasında korelasyon düzeylerinin Kline'in (2011) önermiş olduğu 0,85'i geçmediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle elde edilen bu bulgular ışığında ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliğinin de desteklendiği düşünülmektedir.

Ölçeğin güvenilirliği için Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Kline'a (2011) göre korelasyon katsayısının 0.90 düzeyinde mükemmel, 0.80 düzeyinde çok iyi ve 0.70 düzeyinde ise yeterli olduğu ifade edilmektedir. Buna göre alt boyutlara ait güvenilirlik katsayılarının mükemmel düzeyde olduğu söylenebilir.

Tüm bu bilgiler ışığında ciddi boş zaman ölçeği-kısa formu (18-madde)'nin Türkçe konuşan örneklem grubu için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Ciddi boş zaman çalışmalarını etkilediği alan açısından düşündüğümüzde oldukça popüler, ancak henüz keşfedilmemiş birçok yönünün olduğu da açıktır. Ciddi boş zaman çalışmalarının geniş yelpazesi sadece rekreasyon alanında çalışan araştırmacıları değil sosyal bilimlerin birçok alanını etkilemiştir. Buradan hareketle bu ölçeğin sadece rekreasyon çalışmaları için kullanılmayacağı açıktır. Ciddi boş zaman perspektifinin temelinde sosyal psikoloji bulunmaktadır (Tezcan Kardeş ve Aktaş Üstün, 2018). Bu yüzden ciddi boş zaman ölçeğini geniş kapsamlı bir ölçme aracı olarak düşünmemiz yanlış olmayacaktır.

Biz bu çalışmada örneklem grubu olarak amatör futbolcularla çalışmayı uygun gördük. Çünkü hem ulaşılabirlik açısından hem de ülkemizde amatör ruhunu tam anlamıyla yansıtan bir platform olmasından dolayı Türkçe uyarlama çalışması için futbolun uygun olduğunu düşündük. Ancak bundan sonra yapılacak olan çalışmalarda ciddi boş zaman ölçeği kullanılırken her örneklem grubu için doğrulayıcı faktör analizinin yapılmasının faydalı olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

Akgül, B. M., Özdemir, A. S., Ögüt, E. E. E., Karaküçük, S. (2016). Serious leisure inventory and measurement: validity and reliability analysis. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2820-2838.

Akyıldız, M. (2013). *Ciddi ve kayıtsız katılımcıların kişilik özellikleri ile boş zaman tatmini ve yaşam tatmini arasındaki ilişki*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Akyıldız, M. (2013). Boş Zamana "Ciddi" Bir Bakış: Boş Zaman Araştırmalarında Ciddi Boş Zaman Teorisi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2).

Baumgartner, H., Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.

Byrne, B. M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS*. New York: Routledge.

Cantillon, Z., Baker, S. (2019). Serious leisure and the DIY approach to heritage: Considering the costs of career volunteering in community archives and museums. *Leisure Studies*, 1-14.

- Chang, P. J., Wray, L., Lin, Y. (2014). Social relationships, leisure activity, and health in older adults. *Health Psychology, 33*(6), 516.
- d'Araújo, M. A., Fonseca, J. R. S. (2019). *Serious leisure as a strategy to reduce loneliness and social isolation: a preventive response to elderly women abuse. In Violence Against Older Women, Volume II* (pp. 143-164). Palgrave Macmillan, Cham.
- Fornell C., Larcker DF. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error, *Journal of Marketing Research, 18*(1), 39-50.
- Frash Jr, R. E., Blose, J. E. (2019). Serious leisure as a predictor of travel intentions and flow in motorcycle tourism. *Tourism Recreation Research, 1-16*.
- Gould, J., Moore, D., McGuire, F., Stebbins, R. (2008). Development of the serious leisure inventory and measure. *Journal of Leisure Research, 40*(1), 47-68.
- Gould, J., Moore, D., Karlin, N. J., Gaede, D. B., Walker, J., Dotterweich, A. R. (2011). Measuring serious leisure in chess: Model confirmation and method bias. *Leisure Sciences, 33*(4), 332-340.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Babin, B. J., Black, W. C. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (Vol. 7).
- Hatcher L. (1994). *A step-by-step approach to using the SAS system for factor analysis and structural equation modeling*. Cary, NC: The SAS Institute.
- Heidari, K., Heydarinejad, S., Saffari, M., Khatibi, A. (2019). Investigating the leisure behavior of Iranians: The structural model of serious leisure, recreation specialization and place attachment. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events, 1-17*.
- Hu, L. T., Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6*, 1-55.
- Huang, C. C., Wang, Y. M., Wu, T. W., Wang, P. A. (2013). An empirical analysis of the antecedents and performance consequences of using the moodle platform. *International Journal of Information & Education Technology, 3*(2), 217.
- Kelloway, E. K. (1998). *Using LISREL for structural equation modeling: A researcher's guide*. Sage.
- Kim, H. H., Park, I., Bae, J. S. (2019). Happy campers? The relationships between leisure functioning, serious leisure, and happiness. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 47*(11), 1-9.
- Kline RB. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling (Third Edition)*. New York: Guilford Press.
- Lamont, M., Kennelly, M., Moyle, B. (2019). Perspectives of endurance athletes' spouses: A paradox of serious leisure. *Leisure Sciences, 41*(6), 477-498.
- Lawshe C.H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology, 28*(4), 563-575.
- Lee, K. (2019). Serious leisure is social: Things to learn from the social world perspective. *Journal of Leisure Research, 1-11*.
- Marsh HW, Hau KT, Artelt C, Baumert J, Peschar JL. (2006): OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: Cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing, 6*(4), 311-360.
- McDonald, R. P., Ho, M. H. R. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological methods, 7*(1), 64.
- Nunnally JC, Bernstein IR. (1994): *Psychometric Theory*, 3d ed. New York: McGraw-Hill.

- Rampley, H., Reynolds, F., Cordingley, K. (2019). Experiences of creative writing as a serious leisure occupation: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of Occupational Science*, 1-13.
- Schupp, K. (2019). I can't. I have dance: Dance competition culture as serious leisure and pre-professional training. *Leisure Studies*, 1-14.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Shen, X. S., Yarnal, C. (2010). Blowing open the serious leisure-casual leisure dichotomy: What's in there?, *Leisure Sciences*, (32), 162-179.
- Stebbins, R. A. (1992). *Amateurs, professionals, and serious leisure*. Montreal, QC & Kingston, ON: McGill-Queen's University Press.
- Stebbins, R. A. (1994a). The liberal arts hobbies: A neglected subtype of serious leisure. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 16, 173-186.
- Stebbins, R. A. (1994b). *The Franco-Calgarians: French language, leisure, and linguistic lifestyle in an anglophone city*. Toronto, ON: University of Toronto Press.
- Stebbins, R. A. (1995). Leisure and selfishness: An exploration. G. S. Fain (Ed.). *Reflections on the philosophy of leisure, Vol. II, Leisure and ethics* (pp. 292-303).107
- Stebbins, R. A. (1996a). *The barbershop singer: Inside the social world of a musical hobby*. Toronto, ON: University of Toronto Press.
- Stebbins, R. A. (1996b). Volunteering: A serious leisure perspective. *Nonprofit and Voluntary Action Quarterly*, 25, 211-224.
- Stebbins, R. A. (1997). Casual leisure: A conceptual statement. *Leisure Studies*, 16, 17-25.
- Stebbins, R. A. (1998). *The urban francophone volunteer: Searching for personal meaning and community growth in a linguistic minority*. Vol. 3, No. 2 (New Scholars-New Visions in Canadian Studies quarterly monographs series). Seattle, WA: University of Washington, Canadian Studies Centre.
- Stebbins, R. A. (2001). *Exploratory research in the social science* (Vol. 48). Sage.
- Stebbins, R. A. (2007). *Serious leisure: A perspective for our time*. Transaction Publishers.
- Stebbins, R. (2016). *Serbest Zaman Fikri: Temel İlkeler*. (M. Demirel, N. Ekinçi, Ü. Üstün, U. Işık, O. Gümüşgöl, Çev.) Ankara: Spor Yayınevi ve Kitabevi.
- Stone, E. (2019). What's in it for the cats?: Cat shows as serious leisure from a multispecies perspective. *Leisure Studies*, 1-13.
- Tezcan Kardaş, N., Aktaş Üstün, N. (2018). Rekreasyonla ilişkili alanlar. Karacabey, K (Ed.). *Rekreasyona giriş* (1.Baskı). İzmir: Erol Ergün Basın yayınevi.
- Williams, R. B., Slak-Valek, N. (2019). Pokémon GO is serious leisure that increases the touristic engagement, physical activity and sense of happiness of players. *Information Technology & Tourism*, 1-19.
- Wilson FR, Pan W, Schumsky DA. (2012): Recalculation of the critical values for Lawshe's content validity ratio. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45(3), 197-210.
- Yang, H. T., Kim, J., Heo, J. (2019). Serious leisure profiles and well-being of older Korean adults. *Leisure Studies*, 38(1), 88-97.
- Yurdagül H. (2005): *Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması*. 14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Denizli.

EK:**Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)**

Ciddi Boş Zaman Ölçeği-Kısa Formu (18-Madde)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak, kendinize en yakın hissettiğiniz seçeneği işaretleyiniz. (1) Kesinlikle Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kararsızım (4) Katılıyorum (5) Kesinlikle Katılıyorum						
1	(Futbol oyunundaki) zorlukların üstesinden azmederek gelirim.	1	2	3	4	5
2	(Futbolda) daha başarılı olmak için çok çalışıyorum.	1	2	3	4	5
3	(Futbolda) ilerleme kaydettiğimi hissediyorum.	1	2	3	4	5
4	(Futbolun) içinde, (Futbola) dahil olmama neden olan önemli anlar vardır.	1	2	3	4	5
5	Beni tanıyanlar (futbolun) benim bir parçam olduğunu bilirler.	1	2	3	4	5
6	(Futbol takımımın) bir çok idealini paylaşıyorum.	1	2	3	4	5
7	(Futbol) hayatıma zenginlik kattı.	1	2	3	4	5
8	(Futbol oynadığım) zaman yeteneklerimi tam olarak kullanıyorum.	1	2	3	4	5
9	(Futbol oynarken) beceri ve yeteneklerimi gösteriyorum.	1	2	3	4	5
10	(Futbol) benim için kendimi ifade etmenin bir yoludur.	1	2	3	4	5
11	(Futbol) kendim ile ilgili düşüncelerimi geliştirdi.	1	2	3	4	5
12	(Futbol) bana derin bir memnuniyet duygusu sağlar.	1	2	3	4	5
13	(Futbol) bana heyecan veriyor.	1	2	3	4	5
14	(Futbol oynadıktan) sonra yeniden canlandığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5
15	(Futbol) uğraşım sonucunda finansal bir ödeme aldım.	1	2	3	4	5
16	Diğer (futbol) meraklılarıyla etkileşim kurmaktan zevk alıyorum.	1	2	3	4	5
17	Takım başarısının bir parçası olduğumda kendimi önemli hissediyorum.	1	2	3	4	5
18	(Futbol takımımı) birleştiren görevleri yerine getirmem önemlidir.	1	2	3	4	5

Ciddiyet Alt Boyutu: 1,2,3,4,5,6**Kişisel Fayda Alt Boyutu:** 7,8,9,10,11,12,13,14,15**Sosyal Fayda Alt Boyutu:** 16,17,18**Not:** Hesaplamalarda ortalama puanlar kullanılmalıdır. Parantez içerisindeki yerler dâhil olunan etkinlik türüne göre değiştirilebilir.